

Haatala

Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat, Pohjois-Savo

Historialliset kerrokset näkyvät Pohjois-Savossa Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemassa. Yhtenäinen rakennuskanta, vanhat pihapiirit, kumpuilevat rinneviljelykset, niityt ja laidunmetsiköt muodostavat kokonaisuuden. Lähi- ja kaukonäkymät ovat monivivahteisia ja usein näihin näkymiin liittyy myös pala vesistöä.

Maisema on muuttunut vuosikymmenissä myös toisintokuvauspisteessä Haatalan kylässä, mutta lintuperspektiivistä katsottuna yllättävänkin vähän. Alue on edelleen vahvaa, perinteistä maatalousaluetta ja nykyäänkin maisemaa hallitsevat savolaisittain poikkeuksellisen laajat viljely- ja laidunalat, joita myös edelleen laidunnetaan.

Suomen ilmakuva Oy 1967

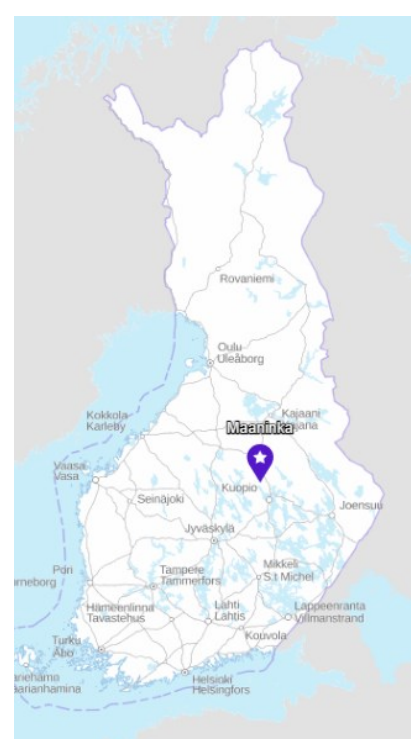
Martina Motzbäuchel 2021, MKNK ry

Haatala
Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat
Pohjois-Savo

Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat edustavat monipuolisesti lisalmen reitin viljelyalueelle tyypillisiä maisemia.

Maaninkajärven ja Onkiveden rannoille syntyneet viljelyaukeat ovat Pohjois-Savon mittakaavassa poikkeuksellisen laajoja. Alueen peltoalat on raivattu viljaville, loivasti vesistöön viettävälle savi- ja hietamaille, joita reunustaa kumpuileva moreenimaasto. Alueen eteläosissa maisemakuva on paikoin jopa alava, mutta pohjoisessa maaston suhteelliset korkeuserot kasvavat ja moreenimaasto muuttuu jyrkkäpiirteisemmäksi. Onkiveden länsirannalla sijaitsee yli 120 metriä järvenpinnan yläpuolelle kohoava Väisälänmäki, jonka lakialueen hedelmällistä maaperää ja edullista ilmastoa on hyödynnetty jo varhain maanviljelyssä. Maisema-alueita luonnehtivat myös katkonaiset harjukasot.

Maanmittauslaitos, karttapaikka

lisalmen vesireitti ja harjut ovat olleet kulkureittejä jo esihistoriallisella ajalla. Alueelta onkin löytynyt lukuisia muinaisjäänöksiä, kuten pyyntikuoppia ja kiviraunioita. Vesistöt ja viljavat savikkoalueet ovat houkutelleet alueelle asutusta jo varhain, ja alue on Pohjois-Savon vanhinta pysyvästi asuttua aluetta. Maaningan Tavinsalmelle perustettiin vuonna 1543 hallinnon ja veronkannon tarpeisiin kuninkaankartano, jonka hallintoalue kattoi lähes koko nykyisen Pohjois-Savon. Kartanon tarkkaa sijaintia ei ole pystytty selvittämään. Alueen varhainen maanviljely on tukeutunut kaskitalouteen, jonka peruja on esimerkiksi Väisälänmäen puoliavoin kulttuurimaisema. Väisälänmäen arvokkaita perinnebiotooppeja hoidetaan aktiivisesti.

Alueella sijaitsee useita historiallisesti arvokkaita ja edustavia rakennettuja kulttuuriympäristöjä, kuten savolaisesta hajakylä- ja mäkikyläasuksesta kertovat Väisälänmäen, Leppälahden ja Kuivaniemen kylät sekä vesiliikenteen ja maantien risteyskohtaan syntynyt Tuovilanlahti.

Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemien viljelyalat ovat pohjoissavolaisittain poikkeuksellisen laajoja ja avoimia. Alue on vahvaa, perinteistä maatalousaluetta, joka on pysynyt elinvoimaisena ja jonka historialliset kulttuurikerrokset näkyvät monipuolisesti maisemassa. Maaninkajärven rantoja reunustavat edustavat, rantaan viettävät peltoalat tasaisesti sijoittuneine tilakeskuksineen. Onkiveden ympärillä maatalousmaisema on sirpaleisempaa, mutta paikoin peltoalat levittäytyvät järven rannoille hyvin laajoina.

Maiseman kiintopisteistä hallitsevin on Väisälänmäki. Alueen yhtenäinen rakennuskanta, vanhat pihapiirit, kumpuilevat rinneviljelykset, niityt ja laidunmetsiköt muodostavat eheän ja tasapainoisen kokonaisuuden. Lähi- ja kaukonäkymät ovat monivivahteisia, ja niihin liittyy lähes aina vesielementti. Mäenrinteillä maisemakuva on sulkeutuneempaa ja metsäisempää. Maisema-alueen maantiet kulkevat maastonmuotoja mukailien ranta-alueiden tuntumassa. Vaihtelua maisemaan tuovat myös kanavamiljööit sekä muusta asutuksesta poikkeavat Tuovilanlahden kylä ja Maaningan kirkonkylä. Maiseman olennaisimpia arvotekijöitä ovat elinvoimaisen maatalouden ansiosta avoimina säilyneet peltoalat järvinäkymineen sekä alueen tasapainoinen asutusrakenne.